

PASZPORT DO PRZESZŁOŚCI POWIATU CHOJNICKIEGO

II edycja 2022

Zaproszenie i regulamin

„**Paszport do Przeszłości**” przygotowany przez Stowarzyszenie „Charzy...” jest zaproszeniem do udziału w niezwyklej podróży do miejsc wyjątkowych i cennych historycznie w powiecie chojnickim. Dla uczestników zabawy przewidujemy atrakcyjne nagrody.

Zabawę zaczynamy 15 czerwca, a kończymy 15 września 2022r.

Czym jest **Paszport do Przeszłości**? To II edycja turystyczno-edukacyjnego projektu, podczas którego odbędziesz niezwykle wyprawy m.in. do miejsc ciekawych i zabytkowych jednocześnie. Wszystko to w obrębie Światowego Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie i jednocześnie naszego powiatu. Swoje wycieczki możesz rozłożyć w czasie, łączyć w dowolne ścieżki i tworzyć własne konstelacje podróży! Wiemy, że zwiedzanie tych miejsc nie wymaga od ciebie paszportu, to jednak nasz **Paszport** przyda się jako przewodnik w terenie i jako przepustka do zdobycia nagrody. Mamy nadzieję, że nasze propozycje wypraw zaskoczą cię swoją wyjątkowością, urzekną i zainspirują wspaniałą historyczną atmosferą. Ruszaj więc w drogę do przeszłości naszego regionu, a dowiesz się m.in. o tym jak kiedyś żyliśmy i pracowaliśmy. Zbieraj wspomnienia i rób zdjęcia.

Przy odrobinie szczęścia nagrodą będzie również jedna z kilku atrakcyjnych nagród ufundowanych przez Starostę Powiatu Chojnickiego, Stowarzyszenie „Charzy...” i zaprzyjaźnionych właścicieli firm z branży turystycznej.

W każdym z 10 miejsc wskazanych w Paszporcie znajdziesz tabliczkę z hasłem i kodem QR.

Tabliczki będą znajdowały się wewnątrz zwiedzanego obiektu, a w niektórych przypadkach na zewnątrz. Odnalezione hasła należy wpisać w odpowiednie pola do Paszportu, a kod QR jest bezpośrednim linkiem do strony opisującej miejsce, w którym się właśnie znajdujesz. Na tylnej okładce Paszportu znajduje się kod QR, dzięki któremu możesz zobaczyć mapę swojej podróży.

Aby wziąć udział w losowaniu nagród należy - po odwiedzeniu wszystkich 10 miejsc i po wpisaniu wszystkich 10 haseł - swój Paszport odesłać pocztą lub przekazać osobiście **do Gminnej Informacji Turystycznej w Charzykowach, ul. Jeziorna 54, 89-606 Charzykowy do 15.09.2022r.** Losowanie nagród nastąpi w dniach 15-30 września 2022 r., a jego wyniki ogłosimy w lokalnych mediach. Zwycięzcy zostaną poinformowani telefonicznie o zdobyciu i sposobie odbioru nagrody. Pamiętaj o tym, aby oddany organizatorom Paszport zawierał kontaktowy numer telefonu osoby dorosłej.

UWAGA! Paszporty mogą być także pobierane przez dzieci i młodzież do lat 18-tu, ale tylko w obecności osoby dorosłej (prawnego opiekuna). Można je otrzymać bezpłatnie:

1. w Gminnej Informacji Turystycznej w Charzykowach, ul. Jeziorna 54
2. w Promocji Regionu Chojnickiego, Chojnice, ul. Stary Rynek 1
3. w Eksperymentarium, Chojnice, ul. Piłsudskiego 30b
4. w Kaszubskim Domu Rękodziela Ludowego w Swornegaciach, ul. Mestwina 10,
5. lub pobrać i wydrukować samodzielnie ze strony www.eksperymentariumchojnice.pl oraz na stronie GOK Chojnice.

Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych zgodnie z ustawą z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U.2019.1781 t.j.) dla celów organizacji zadania pod nazwą Paszport do Przeszłości Powiatu Chojnickiego. Informacje o Paszporcie do Przeszłości znajdziesz także na stronach: Promocji Regionu Chojnickiego, GOK Chojnice, Eksperymentarium w Chojnicach oraz na profilu fb Stowarzyszenia „Charzy...”.

Imię i nazwisko właściciela paszportu: .....

Numer telefonu: .....

Adres: .....

Przystanki na trasie Paszportu do Przeszłości:

1. Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach

Funkcjonuje aż w 6 różnych obiektach, z których najbardziej znane to Brama Człuchowska i Baszta Kurza Stopa. Nasza propozycja dotyczy odwiedzenia dwóch wystaw: „Materialne dziedzictwo regionu Kaszub Południowych” w Bramie Człuchowskiej oraz wystawy poświęconej 100 - leciu żeglarstwa chojnicko-charzykowskiego w Baszcie Kurza Stopa. Ta ostatnia, aktualna do października 2022r., zaprasza do zapoznania się z dorobkiem najstarszego klubu żeglarskiego w Polsce – CHKŻ oraz z dorobkiem sportowym i imponującymi sukcesami zawodników obu charzykowskich klubów żeglarskich, CHKŻ i LKS Charzykowy. Na wystawie pokazano m.in naszych najwspanialszych żeglarzy, ich trofea ze wszystkich liczących się zawodów świata i igrzysk olimpijskich. Adres: Brama Człuchowska, ul. Podmurna 13, Baszta Kurza Stopa, ul. Podmurna 3, Chojnice. Muzeum czynne jest od wtorku do piątku w godz. 10.00-17.00, w soboty i niedziele 11.00-16.00. Tabliczkę z hasłem znajdziesz w Baszcie Kurza Stopa.

2. Klosnowo – wyluszcarnia nasion

Wyluszcarnia Nasion w Klosnowie została wybudowana w 1913 r., była wówczas największym i najnowocześniejszym

obiektem tego typu w Europie. Głównym celem, który przyświecał jej budowie było zaopatrywanie leśnictwa w nasiona głównie sosny, świerka i modrzewia. Uwolnione nasiona były odkrzydłane, czyli pozbawiane skrzydełek, oczyszczane i po podsuszeniu do odpowiedniej wilgotności, gromadzone w szklanych butlach, przechowywanych w piwnicach wyluszcarni. Wędrowały do szkótek leśnych, produkujących sadzonki, a także trafiały bezpośrednio na powierzchnie, gdzie wysiewano je do gruntu. Ten niezwykły obiekt, z siecią współpracujących mechanizmów, zmyślnymi urządzeniami i konstrukcjami, wzbudza do dzisiaj podziw dla ówczesnych konstruktorów. Tym bardziej, że w pełni zachowały się dwa urządzenia: silnik

Diesla oraz odkrzydłacz szczotkowy. Wyluszcarnia znajduje się niedaleko torów kolejowych relacji Chojnice – Kościerzyna, w miejscowości Klosnowo, położonej około 10 km od Chojnic. Z jej szerszym opisem można się zapoznać na stronie www.rytel.lasy.gov.pl, a zwiedzić po wcześniejszym uzgodnieniu z pracownikiem Nadleśnictwa Ryteł. Tabliczkę z hasłem znajdziesz przy wejściu do wyluszcarni.

3. Drewniany Kościół w Leśnie

Należy do najlepiej zachowanych i najbardziej oryginalnych drewnianych kościołów kaszubskich. Wpisany do rejestru zabytków. Pierwsze wzmianki o kościele pochodzą z 1650 roku. Jest to kościół zrębowy, świątynia trójnawowa z najwyższą na Pomorzu drewnianą wieżą o wysokości 32 m. Ufundowała go królowa Maria Ludwika Gonzaga. Ściany wieży oraz korpus nawowy pokrywa gont. Wyposażenie kościoła z ołtarzem głównym na czele pochodzi z XVII i XVIII wieku. Tabliczkę z hasłem umieścimy przed kościołem. Warto wiedzieć, że msze odbywają się w niedziele i święta o godz.: 8.00, 10.00, 11.30, a w dni powszednie o 18.00 (latem). Leśno, to wieś w gminie Brusy, 35 km od Chojnic. W okolicy Leśna warto także zobaczyć pamiątkę po Gotach - ścieżkę dydaktyczną z kamiennymi kręgami i kurhanami.

1.

.....

.....

2.

.....

.....

3.

.....

.....

4.

.....

.....

**Wpisz czytelnie
odnalezione
hasła
w odpowiednie
plastry miodu!**

5.

.....

.....

6.

.....

.....

7.

.....

.....

8.

.....

.....

9.

.....

.....

10.

.....

.....

Powodzenia!

4. Młyn Wodny w Czernicy

Zabytkowy obiekt zlokalizowany na Czernickim Rowie, który w obecnej formie powstał prawdopodobnie w 1903 roku. Pierwszą lokalizację młyna odnotowano już w 1648 roku. Jeszcze w XIX w. istniał tu drewniany młyn i tartak. Jego właścicielem był Niemiec o nazwisku Nehring, a następnie od roku 1900 pan Marcinkowski. Po nim właścicielem został Ludwik Szulc z Kleszczewa. W skład zabytkowego zespołu wchodzi także drewniany dom młynarza i staw młyński. W Czernicy znajduje się też kapliczka upamiętniająca udział Karola Wojtyły w spływach kajakowych po Brdzie, a także przyrodnicza ścieżka edukacyjna Nadleśnictwa Przymuszewo. Tabliczkę z hasłem znajdziesz obok obiektu.

5. Zapora w Mylofie i Wielki kanał Brdy

W osadzie zwanej Mylof znajduje się zbudowana w 1848 roku zapora ziemna spiętrzająca wody Brdy z malowniczym przepustem i elektrownią wodną oraz najstarszym w Polsce sztucznym zbiornikiem (jezioro Mylof – nazwa kaszubska). To obiekt z 1 połowy XIX wieku. Charakterystycznym elementem zapory jest skarpowy przelew wodny o długości ok. 50 m. W Mylofie zaczyna się także Wielki Kanał Brdy, który transportuje wody na odległość ponad 30 km w kierunku łąk czerskich i w okolicy Legbąda. To rozwiązanie hydrotechniczne miało służyć produkcji siana na łąkach w czasach pruskich dla wielkiej armii pruskiej. Obecnie Mylof jest ważnym punktem na trasie spływów kajakowych szlakiem Brdy. Tabliczkę z hasłem znajdziesz przy moście.

6. Wieś kulturowa Chociński Młyn

Położona nad rzeką Chociną, na skrzyżowaniu dróg: wojewódzkiej nr 235 i powiatowej prowadzącej do Charzyków. Pierwotnie była to osada młyńska z młynem zbożowym i tartakiem. W XVIII wieku wybudowano tu dwór i zabudowania folwarczne należące do majątku w Konarzynkach. Blisko tego miejsca istniały także dwie huty szkła. Istniejąca w pobliżu dworu i w sąsiedztwie mostu drewniana chałupa była domem młynarza i karczmą jednocześnie. Ostatnim młynarzem był niejaki Fritz Senkpił. Od 1922 roku właścicielem zabudowań był kupiec z Wiela - Walerian Łosiński. Dawna Karczma i dom młynarza zostały przebudowane ostatecznie w 1972 roku. Ze starych fotografii i dokumentów wynika, że budynek był dwukondygnacyjny na planie prostokąta, ściany wykonane z muru pruskiego, a na poddaszu z desek. Nowa zabudowa powstająca na drugim brzegu Chociny nawiązuje do architektury regionalnej południowych Kaszub. W skład osady wchodzi też zespół budynków, gdzie utworzono Centrum Edukacji Przyrodniczej Parku Narodowego „Bory Tucholskie”, muzeum przyrodnicze Parku Narodowego „Bory Tucholskie” (w miejscu rozebranego dworu z XIX w) oraz Zagroda Pokazowa Zwierząt, a także dwa drewniane budynki zlokalizowane nieopodal Bożej Męki (przy czarnym szlaku Marszruty Kaszubskiej w kierunku Konarzyn). Tabliczkę z hasłem znajdziesz przy wiacie turystycznej – przy drodze wojewódzkiej.

7. Kaszubski Dom Rękodzieła Ludowego w Swornegaciach

Kaszubski Dom Rękodzieła Ludowego powstał w 2005 r. Obiekt posadowiono na fundamentach byłej szkoły. Projekt budynku nawiązuje ściśle do architektury Kaszub. Budynek wspógra z przyrodą, kulturą i tradycją regionu - zbudowany jest z drewna i trzciny. W jego wnętrzu znajdują się sale ekspozycyjne, pracownia plastyczna i ceramiczna. W obiekcie mieści się też punkt informacji turystycznej. Można tu nabyć dzieła miejscowych artystów, twórców ludowych i rękodzielników a także wydawnictw na temat regionu. Nieopodal głównego budynku usytuowana jest wiatła wraz z piecem chlebowym na biesiady. W pobliżu założono malowniczy ogród z tradycyjnymi odmianami jabłoni i grusz. W 2018 r. w Kaszubskim Domu Rękodzieła Ludowego utworzono stałą wystawę „Może wa bĕ chcelĕ wiedzec, jak Kaszĕbi żĕjg?”.

Ekspozaty sã darami od mieszkańców regionu i odwiedzających Swornegacie turystów. Ciekawym elementem ekspozycji jest XVII-wieczna dŁubanka, wyłowiona przypadkowo z jeziora przez mieszkańców. Tabliczkę z hasłem znajdziesz wewnątrz obiektu. Nieopodal znajduje się wpisany do rejestru zabytków kościół św. Barbary (1912-1916).

8. Skansen Józefa Chełmowskiego i Chata Kaszubska

Oba obiekty znajdziesz w Brusach - Jaglie, gdzie w latach 1934-2013 żył i tworzył Józef Chełmowski - artysta ludowy, rzeźbiarz, malarz konstruktor i filozof, kolekcjoner zabytków kultury materialnej i folkloru. Zagroda Chełmowskiego to rodzinne muzeum, który tworzą dom, pracownia artysty i skansen pszczelarski w ogrodzie. Wnętrze domu i pracownię można zwiedzić z przewodnikiem, należy umówić się wcześniej, tel. 602 242 101. Tabliczkę z hasłem znajdziesz przed wejściem do domu artysty. Chata Kaszubska znajduje się tuż obok Skansenu. Zbudowano ją według projektu Jana Sabinarza – poety i architekta, a co ważne także propagatora kaszubskiej zabudowy regionalnej. Znajdziemy tu pamiątki związane z historią Ziemi Zaborskiej, przedmioty codziennego użytku, zabytki techniki użytkowej, w tym maszyny rolnicze.

9. Akwedukt w Fojutowie

To niezwykły obiekt hydrotechniczny wzorowany na budowlach rzymskich, wybudowany w latach 1845-1849, pierwotnie drewniany. Krzyżują się tu wody Czerskiej Strugi (płynącej dołem) i Wielkiego Kanału Brdy (płynącego górą). Akwedukt stanowi unikalny element ponad 30-kilometrowego kompleksu nawadniającego dla wojsk armii pruskiej. Akwedukt nad Czerską Strugą ma długość 75 metrów, dzięki czemu jest największą tego typu budowlą w Polsce. Różnica poziomów wody między Strugą a Kanałem to około 10 metrów. Tabliczkę z hasłem znajdziesz tuż obok akweduktu.

10. Dwór Sikorskich w Wielkich Chełmach

To budowla neogotycka z lat 1852-1853, powstała w miejscu drewnianego dworu z końca XVII wieku. Majątek w Wielkich Chełmach należał najpierw do rodu Lewal - Jezierskich herbu Rogala, a następnie do rodziny Sikorskich. Dwór przebudowano w latach 1908-1909, dzięki czemu zyskał formę pałacu i neogotycki charakter. W kolejnych latach gośćmi pałacu i rodziny Sikorskich było wiele znamienitych osób (gen. Józef Haller, Roman Dmowski, Kazimierz Nitsch, Feliks Nowowiejski, itd.). W okresie II wojny światowej był siedzibą komendatury wojskowej Waffen-SS. Po wojnie majątek uległ parcelacji, a dwór od lat 60-tych pełni funkcję szkoły podstawowej (od 1999 roku im. Stanisława Sikorskiego). Przed wejściem tabliczka z hasłem

Mapę wędrówki znajdziesz skanując poniższy QR kod:

REZERWAT BIOSFERY BORY TUCHOLSKIE

Tekst: Bożena Stępień

Skład: Monika Kuchta

*Zdjęcia na okładce: Ewelina Szpak, Mariusz Grzempa, Monika Kuchta,
ze zbiorów Muzeum Historyczno-Etnograficznego im. Juliana Rydzkowskiego w Chojnicach
oraz Parku Narodowego „Bory Tucholskie”, www.fotopolska.eu*

nr 1 – Muzeum Historyczno-Etnograficzne im. Juliana Rydzkowskiego, www.chojnicemuzeum.pl

nr 2 – Ewelina Szpak

nr 3, 8 – Monika Kuchta

nr 4, 5, 6, 7, 9 i 10 – www.fotopolska.eu

**Zadanie publiczne jest współfinansowane ze środków otrzymanych od Powiatu Chojnickiego,
w ramach umowy nr OR/89/W/OR/2022**